

दंडक प्रकरण सह पद्यानुवाद

सर्वोदय ग्रंथालय
६४०

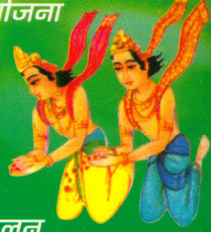
संयोजक -

प.पू. श्रुतोपासक मुनिश्री
सर्वोदयसागरजी म. सा.

॥ उदयो भवतु सर्वेषाम् ॥

શ્રી ચારિત્રરત્ન ફા. ચે. ટ્રસ્ટની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની ફાલક

- શ્રી ગૃહમંદિરની યોજના
- શ્રી જિન પ્રતિમાજીની અષ્ટ મંગલ પાટલી યોજના
- શ્રી ગુરુમૂર્તિઓનું નિર્માણ
- શ્રી તામ્રચત્રોની સંકલના
- શ્રી આગમ સાહિત્ય
- શ્રી અર્વાચીન સાહિત્ય
- શ્રી પ્રાચીન સાહિત્યનું પાંચ-છ ભાષામાં સંકલન
- શ્રી મલ્ટીકલર સાહિત્ય
- પૂ. આ. શ્રી ગુણસાગરસૂરિ જ્ઞાનસંસ્કાર શિબિરનું આયોજન
- ગુરુગુણ ગીત ગંગા કેસેટોનું આયોજન

પુસ્તક પ્રાપ્તિ સ્થાન

❧ વિરાગ-તેજસ-ઋજુ ગંગર ❧
રમેશ અપાર્ટમેન્ટ, અહિલ્યા બાગ સામે, થાણા

❧ શ્રી સોમચંદ ભાણજી લાલકા ❧
મુંબઈ ગલી, પો.-અમલનેર,
જિ.-જલગામ, મહારાષ્ટ્ર-૪૨૫૪૦૧

❧ મનોજ જૈન ❧

શ્રી મહાવીર જૈન આરાધના કેન્દ્ર, કોબા, ગાંધીનગર, ૩૮૨૦૦૬

श्री गजसारमुनिकृत
दंडक प्रकरणनो मूल साथे गुर्जर पद्यानुवाद

पद्यानुवाद रचयिता

कच्छ हालार देशोद्धारक - अचलगच्छेश प. पू. आ. भ. श्री
गौतमसागरसूरीश्वरजी म. सा. ना प्रतापी पट्टधर कलिकाल
कल्पतरु जंगमयुगप्रधान अचलगच्छाधिपति प. पू. आ. भ. श्री
गुणसागरसूरीश्वरजी महाराजा

प्रकाशक

श्री चारित्ररत्न फा. चे. ट्रस्ट

सौजन्य :- श्री जैन श्वे. मू. पू. संघ ज्ञानखाता - सेंधवा (म.प्र.)

वीर सं. २५३५, वि. सं. २०६५, आर्य संवत् ८२९, गुणसंवत् - २९

॥ उदयो भवतु सर्वेषाम् ॥

॥श्री महावीराय नमः॥ श्री सर्वोदय पार्श्वनाथाय नमः॥ श्री गौतमस्वामिने नमः॥

अचलगच्छेश जंगमयुगप्रधान आ. श्री आर्यरक्षित जयसिंह महेन्द्रप्रभ
मेरुतुंग धर्ममूर्ति कल्याण गौतम गुणसागरसूरिभ्यो नमः॥

दिव्य कृपा

कलिकाल कल्पतरु जंगमयुगप्रधान अचलगच्छेश प.पू. आ.भ.श्री गौतम -
नीति - गुणसागरसूरीश्वरजी म. सा.

शुभ आशीर्वाद

अचलगच्छाधिपति प.पू. आ.भ.श्री गुणोदयसागरसूरीश्वरजी म. सा.

प.पू. युवाचार्य श्री कलाप्रभसागरसूरीश्वरजी म.सा.

पू. गणिवर्यो, पू. मुनिवर्यो आदि

प्रेरणादाता

प.पू. तपस्वी मुनिराज श्री चारित्ररत्नसागरजी म.सा.

संकलनकर्ता

प.पू. श्रुतोपासक मुनिराज श्री सर्वोदयसागरजी म.सा.

मार्गदर्शक

प.पू. मुनिराज श्री उदयरत्नसागरजी म.सा.

संपादक

मनोज आर. जैन - कोबा

मूल्य २५ रु. ॥ उदयो भवतु सर्वेषाम्॥ वि. सं. २०६५, प्रथमावृत्ति

પ્રાસ્તાવિકમ્

દંડક પ્રકરણના અભ્યાસથી આપણને જીવમાં રહેલ ગુણો, શક્તિઓ, શરીરો, સંઘયણ, સંસ્થાનાદિ ચોવીશ પ્રકારના પદાર્થોનો બોધ થાય છે. શ્રી ભગવતી આદિ આગમ ગ્રંથોમાં ઘણાબધા દ્વારોથી આ વિચારણા કરવામાં આવી છે. તેમાં પદાર્થોનું વિસ્તારથી વિવેચન છે. પરંતુ અલ્પમતિવાળાને પણ તે પદાર્થજ્ઞાન સરલ રીતે થાય તે માટે ચોવીશ દંડક પદોની મર્યાદા બાધીને આ પ્રકરણમાં તેનું વિવેચન કરવામાં આવેલ છે.

ગ્રંથકર્તાએ બાળજીવોને સુગ્રાહ્ય બને એ રીતે ચોવીસ દંડકો દ્વારા જીવ વિશે પદાર્થોને ઘટાવ્યા છે. આ એક પ્રકારનું પદ્ધતિસરનું પદાર્થ વિજ્ઞાન છે. તેના અભ્યાસથી એ વિષયમાં પ્રાથમિક કક્ષાવાળો જિજ્ઞાસુ તેમાં સારી રીતે અવગાહન કરી શકે છે.

આ પ્રકરણના કર્તા શ્રી ગજસારમુનિ ચરતરગચ્છીય શ્રી જિનસિંહસૂરિજીના શાસનકાળમાં થયેલા ધવલચંદ્રમુનિના શિષ્ય હતા. તેઓએ ચોવીશ દંડકના સ્વરૂપમાં ચોવીશ જિનેશ્વરોની સ્તુતિ-વિજ્ઞાપ્તિ રૂપે આ પ્રકરણ રચ્યું છે અને તે આત્મહિત કારક છે તેવું તેઓ પ્રાન્તમાં જણાવે છે.

કલિકાલ કલ્પતરુ જંગમયુગપ્રધાન અચલગચ્છાધિપતિ પરમ

પૂજ્ય આ. મ. શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સા. એ પોતાના જીવનકાલ દરમ્યાન સંસ્કૃત ભાષામાં ૨૫૦૦૦ શ્લોક પ્રમાણ અને ગુર્જરભાષામાં ૧,૦૦,૦૦૦ શ્લોક પ્રમાણ ગદ્ય-પદ્યમાં રચનાઓ કરેલ છે. પ્રસ્તુત પુસ્તિકામાં અમે પૂજ્યશ્રીએ હરિગીતછંદમાં રચેલ ગુર્જરભાષાબદ્ધ પદ્યાનુવાદ પ્રારંભમાં આપ્યો છે અને પછી દંડકપ્રકરણ મૂલ અને મહાદંડક સ્તોત્ર આપેલ છે જેથી વાચક-મુમુક્ષુઓ ગાથાઓનો સ્વાધ્યાય અને અર્થની અવધારણા બન્ને સાથે કરી શકશે. વધુ કુંડાળપૂર્વક અભ્યાસ કરવા માંગતા જિજ્ઞાસુઓ માટે આ પુસ્તિકાના પ્રાન્તે દંડક પ્રકરણને લગતા પ્રાપ્તસાહિત્યની ટીપ આપવામાં આવેલ છે.

પરમ પૂજ્ય શ્રુતોપાસક વિદ્વાન્ મુનિપ્રવર શ્રી સર્વોદયસાગરજી મહારાજશ્રીના સત્પ્રયાસ અને પ્રેરણાથી આ રીતે જીવવિચાર આદિ ચાર પ્રકરણો, ત્રણભાષ્યો અને છ કર્મગ્રંથોનો મૂલ સાથે પદ્યાનુવાદ સર્વપ્રથમવાર છપાઈ રહ્યો છે. તે જ્ઞાનપિપાસુઓ માટે આશીર્વાદ રૂપ સિદ્ધ થશે. પૂજ્ય મુનિરાજ શ્રી ઉદયરત્નસાગરજી મ. સા. એ આ કાર્યમાં સુંદર માર્ગદર્શન કરેલ છે. આ પદ્યાનુવાદને અક્ષરશઃ નિરીક્ષણ કરી આપવા બદલ પં. શ્રી ચન્દ્રકાન્તભાઈ એસ. સંઘવી-પાટળનો તેમજ દરેક પ્રકરણોના સાહિત્યની નોંધ આપવા બદલ આચાર્ય શ્રી કૈલાસસાગરસૂરિ જ્ઞાનમંદિર-કોબા તથા પં. જિતેન્દ્ર

बी. शाहनो (एल.डी. इन्डोलोजी-अमदावाद) अन्तःकरणपूर्वक
आभार व्यक्त करीए छीए.

प्रकाशन संस्था श्री चारित्ररत्नफा.चे.ट्रस्टे प्रभु महावीरना
२५३५मा निर्वाण महोत्सवना उपलक्षमां २५३५ ग्रंथो प्रकाशित
करवानो महान संकल्प कर्यो छे. ए संदर्भमां ५०० जेटला ग्रंथो
प्रकाशित थई चूक्या छे. तेनो अमने खूबज हर्ष छे. आ प्रकाशनोमां
५०० पूजन प्रतो पैकी २०० प्रतो प्रकाशित थई गई छे, ५००
अप्रगट ग्रंथो पैकी ५० ग्रंथो प्रेसमां छे, १३५ कथा ग्रंथो छ
भाषामां अने ५ भाषामां प्रकाशित थया छे जे साधु-साध्वीजीओने
भणवा माटे खूबज उपयोगी छे, ४५ आगम (सचित्र) गुजराती,
हिंदी अने अंग्रेजी भावार्थ साथे प्रकाशित थयेल छे, ३०० रास
वि. मर्यादित नकलो प्रकाशित करी छे, अचलगच्छनी १००
पूजाओ पैकी ५० प्रकाशित करी छे, १०० ढालिया, १५०
अचलगच्छीय आचार्योना संस्कृत चरित्रो, १०८ करमशी खेतशी
खोनानुं अप्रगट साहित्य, १५० श्री पार्श्वभाईनुं अप्रगट साहित्य,
५१ गुणमंजूषा प्रकाशित थयेल छे. ५१ स्तोत्रो खंडान्वय-दंडान्वय
अने पदच्छेद युक्त प्रकाशन थई रह्या छे जेमां २१ स्तोत्रो प्रेसमां
छे. तदुपरांत १२० सामायिकमां स्वाध्याय पुस्तिकाओ, २२५
विविध ग्रंथो आम कुल मळीने २५३५ ग्रंथो थाय छे. हमणा सुधी

आ कार्य धीमी गतिए चालतुं हतुं ते हवे देव-गुरु पसाये वेगवंतु
चालशे एवी आशा छे.

ट्रस्टना निर्णयो

१. हवे पछी बधा ग्रंथो मल्टी कलरमां छपाशे.
२. ग्रंथो माटे दाननी अपील बहार पडशे नहि.
३. अध्ययनमां उपयोगी माहिती अलभ्य बने तो पोस्टल
खर्च तथा झेरोक्ष खर्च लईने व्यवस्था करी आपवी.
४. प्रकाशित ग्रंथो कोईने पण भेटमां आपवा नहि.
५. वि.सं २०६७ पछी योग्य समये ट्रस्टनुं विसर्जन करी
देवाशे.

अन्ते वाचक वर्गने नम्र विनंति करीए छीए के प्रमादवश
आमां कोई त्रुटीओ रही गई होय तो सूचित करशो जेथी
पुनरावृत्तिमां सुधारो वधारो करी शकीशुं.

- लि. श्री चारित्ररत्न फा. चे. ट्रस्टवती

श्री सोमचंद भाणजी लालका

श्री जेन्तीलाल जेठाभाई मैशेरीना

सादर जयजिनेंद्र

દંડક પ્રકરણનો પદ્યાનુવાદ

(રાગ- હરિગીત છંદ)

૧. મંગલાચરણ

ચોવીશ જિનવરને નમી, તસ સૂત્રવર્ણન લેશથી
દંડક પદોથી સ્તવીશ એ જિન, સુણો ભવ્યો ભાવથી.

૨. ચોવીશ દંડક

એક નારકી દશ ભવનપતિ, પાંચ પૃથ્વ્યાદિ બેહંદ્રિયાદિ ત્રણ
ગર્ભજ તિર્યંચ નર બે વ્યંતર, જ્યોતિષી વૈમાનિક ત્રણ ૧

૩-૪. ચોવીશ દ્વાર

એ ચોવીશ દંડક સંક્ષેપે, ચોવીશ દ્વારે વિચારાય છે
દેહ અવગાહના સંઘયણ સંજ્ઞા, સંસ્થાન કષાય લેશ્યેન્દ્રિય છે
સમુદ્ઘાત બે દૃષ્ટિ દર્શન જ્ઞાનયોગ, ઉપયોગ ઉપપાત ચ્યવન છે
સ્થિતિ પર્યાપ્તિ કિમાહાર આગતિ ગતિ વેદ, એ દ્વાર ચોવીશ છે ૨

૫. દેહ દ્વાર

વાયુ ગર્ભજ તિર્યંચે ચાર દેહ છે, મનુષ્યોમાં પાંચ દેહ છે
શેષ જીવોના ત્રણ ત્રણ, ઔદારિક તૈજસ કાર્મણ દેહ છે

દંડક પ્રકરણનો પદ્યાનુવાદ

૬-૮. અવગાહના દ્વાર

અંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગના, જઘન્યથી સર્વ જીવ છે
પૃથ્વી અપ તેડ વાડના પળ, અંગુલાસંખ્ય ભાગે દેહ છે ૩
ઉત્કૃષ્ટથી પાંચસો ધનુષ્ય નારક છે, સાત હાથ દેવ છે
ગર્ભજ તિર્યંચ યોજન હજાર, ઇથી વનસ્પતિ સાધિક છે
ત્રણ ગાડના તેડિન્દ્રિ માનવ, બાર ગાડના બેડિન્દ્રિ છે
ચાર ગાડના ચોરિન્દ્રિ છે, હવે વૈક્રિય દેહ કહેવાય છે ૪
પ્રારંભે વૈક્રિય શરીર અંગુલ સંખ્ય ભાગે હોય છે

૯. ઉત્તર વૈક્રિય શરીરની ઉત્કૃષ્ટ અવગાહના
દેવોનું યોજન લાખ દેહ, માનવનું સાધિક લાખ છે
નવસો યોજન તિર્યંચનું નારકોનું બેવડું થાય છે

૧૦. વિકુર્વણનો કાળ

ઉત્કૃષ્ટ વિકુર્વણ કાળ મનુષ્ય તિર્યંચનો ચાર મુહૂર્ત છે ૫
દેવોનો પંદર દિવસ છે, નારકોનો અંતર્મુહૂર્ત છે

૧૧. સંઘયણ દ્વાર

સંઘયણ નથી દેવ નરક સ્થાવરે, છેવટું વિકલેન્દ્રિમાં છે
ગર્ભજ મનુષ્ય તિર્યંચ પંચેન્દ્રિ છ છ સંઘયણવાળા છે

દંડક પ્રકરણનો પદ્યાનુવાદ

૧૨-૧૩. સંજ્ઞા અને સંસ્થાન દ્વાર

સર્વ જીવોમાં ચાર દશ કે સર્વે સોઠ સંજ્ઞા હોય છે ૬
સમચતુરસ્ર સંસ્થાની દેવો છે, છ સંસ્થાની નરતિર્યંચ છે
હુંડ સંસ્થાની વિકલેંદ્રિ નારક, વિવિધાકાર વર્ણ કાય છે
ધ્વજાકાર વાયુ સૂર્ય આકાર, તેડ બુદ્બુદ્ આકાર અપકાય છે

૧૪. કષાય અને લેશ્યા દ્વાર

ચંદ્ર મસુરાકાર પૃથ્વીકાર, સર્વ જીવોને ચાર કષાય છે ૭
ગર્ભજ તિર્યંચ મનુષ્ય છ લેશ્યા, વૈમાનિકે ત્રણ લેશ્યા છે
નારક તેડ વાડ વિકલેંદ્રિમાં, લેશ્યા ત્રણ પહેલી જ છે
તેજો લેશ્યા જ્યોતિષીને ચાર લેશ્યા શેષ સર્વને છે

૧૫. ઇંદ્રિય દ્વાર

સ્થાવર એકેન્દ્રિ વિકલેન્દ્રિ બિતિચરિંદ્રિ શેષ પંચેન્દ્રિ છે ૮

૧૬-૧૯. સમુદ્ઘાત દ્વાર દૃષ્ટિ દ્વાર અને દર્શન દ્વાર
કષાય વેદના મરણ વૈક્રિય તેજસ આહારક કેવલી છે
એ સાત સમુદ્ઘાત મનુષ્યે ગર્ભજ તિર્યંચ, દેવોમાં પાંચ છે
નારક વાડમાં ચાર સમુદ્ઘાત શેષે સમુદ્ઘાત ત્રણ છે
વિકલેંદ્રિયોને બે દૃષ્ટિ છે, એકેન્દ્રિયો મિથ્યાદ્રષ્ટિ છે ૯

દંડક પ્રકરણનો પદ્યાનુવાદ

શેષ જીવોને ત્રણ દૃષ્ટિ, મિથ્યા મિશ્ર સમ્યગ્ દ્રષ્ટિ છે
એકેન્દ્રિ દ્વિતિ ઇન્દ્રિયે અચક્ષુદર્શન, ચોરેન્દ્રિમાં ચક્ષુ અચક્ષુ છે
મનુષ્યોમાં દર્શન ચારે છે, ત્રણ દર્શન શેષ જીવોમાં છે

૨૦. જ્ઞાન અને અજ્ઞાન દ્વાર

તિર્યચ પંચેન્દ્રિય દેવ નારકમાં, ત્રણ ત્રણ જ્ઞાન અજ્ઞાન છે ૧૦
સ્થાવરે બે અજ્ઞાન, વિકલેન્દ્રિમાં બે બે જ્ઞાન અજ્ઞાન છે
મનુષ્યોમાં મતિ શ્રુતિ અવધ્યાદિ, પંચ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન છે

૨૧. યોગ દ્વાર

અગિયાર યોગ સુર નારકના છે, તિર્યચના તેર યોગ છે
પંદર મનુષ્યે, વિકલે પાંચ વાહ, એકેન્દ્રિમાં ત્રણ યોગ છે ૧૧

૨૨. ઉપયોગ દ્વાર

પાંચ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, ચાર દર્શન એ બાર ઉપયોગ છે
ઉપયોગ દેવ નારક તિર્યચમાં નવ, મનુષ્યમાં બાર છે
બિતિ ઇન્દ્રિયે પાંચ ચતુરિન્દ્રિયે છ, એકેન્દ્રિમાં ત્રણ ઉપયોગ છે
સંખ્યાત અસંખ્યાત એક સમયમાં, મરણ ઉત્પત્તિ થાય છે ૧૨

૨૩. ઉત્પત્તિ અને ચ્યવન દ્વાર

તિર્યચ વિકલેન્દ્રિ નારક દેવોમાં, સંખ્યાત મનુષ્યમાં થાય છે

દંડક પ્રકરણનો પદ્યાનુવાદ

વનસ્પતિ અનંતા શેષ સ્થાવરે, અસંજ્ઞી મનુષ્ય અસંખ્ય છે

૨૪-૨૭. આયુષ્ય (સ્થિતિ) દ્વાર

પૃથ્વીકાયનું બાવીશ સહસ્ર, અપકાય વાયુ સાત સહસ્ર છે

તેતકાયાયુ ત્રણ દિવસ, વાતકાયાયુ ત્રિસહસ્ર વર્ષ છે ૧૩

વનસ્પતિ આયુ દશ સહસ્ર વર્ષ, બેદંદ્રિ આયુ બાર વર્ષ છે

તેદંદ્રિ આયુ ઓગણપચાશ દિન, ચતુરંદ્રિ આયુ છ માસ છે

ત્રણ પલ્યોપમાયુ નર તિર્યચનું, તેત્રીશ દેવનારકે છે

વ્યંતરે પલ્યોપમ, જ્યોતિષે વર્ષ લક્ષાધિક પલ્ય આયુ છે ૧૪

અસુરાયુ સાધિક સાગર, નવ નિકાયે દેશૂળ બે પલ્ય છે

ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય કહ્યું, હવે જઘન્ય આયુષ્ય કહેવાય છે

૨૮. જઘન્ય આયુષ્ય

પૃથ્વી અપ તેત વાત વણ બિતિચતુરંદ્રિ, પંચેંદ્રિ તિરિનર એ દશ છે

દશે અંતર્મૂહૂર્તાયુ, વૈમાનિકે પલ્ય, જ્યોતિષે પલ્ય અષ્ટમાંશ છે ૧૫

દશસહસ્ર વર્ષાયુ ભવનપતિ વ્યંતર નારક જઘન્ય આયુ છે

૨૯. પર્યાપ્તિ અને આહાર દ્વાર

દેવ મનુષ્ય તિર્યચ નારકોને છ પર્યાપ્તિ, સ્થાવરે ચાર છે

વિકલેંદ્રિને પાંચ પર્યાપ્તિ, સર્વેને છયે દિશિનો આહાર છે

દંડક પ્રકરણનો પઘાનુવાદ

પર્યાપ્ત ગર્ભજ તિર્યચ મનુષ્યો, ચત્ત ભેદ દેવોમાં જાય છે ૧૬

૩૦. સંજ્ઞા દ્વાર

દેવતિર્યચ નરકે દીર્ઘકાલિકા, વિકલે હેતૂપદેશિકી છે
મનુષ્યોમાં દીર્ઘકાલિકી કોઈ દૃષ્ટિવાદોપદેશિકી છે

૩૧-૩૭. ગતિ-આગતિ દ્વાર

સર્વે સ્થાવરો સંજ્ઞા રહિત, હવે આગતિ-ગતિ કહેવાય છે
પર્યાપ્ત ગર્ભજ તિર્યચ મનુષ્યો, ચત્ત ભેદ દેવોમાં જાય છે ૧૭

સંખ્યાત વર્ષાયુ ગર્ભજ તિર્યચ, મનુષ્યોમાં સુર આવે છે
બાદર પર્યાપ્ત પૃથ્વી અપ પ્રત્યેક, વનસ્પતિમાં દેવો જાય છે
સંખ્યાત વર્ષાયુ તિર્યચ ગર્ભજ નર, તિરિ સાતે નરકે આવે છે
સાતે નરકોથી નીકળી, એ જ તિર્યચ મનુષ્યોમાં જાય છે ૧૮

નારક વિના સર્વ જીવો, અપ વનસ્પતિમાં આવે છે
પૃથ્વી આદિ દશ પદોમાં, પૃથ્વી અપ વનસ્પતિ જીવ જાય છે
તેડ વાડમાં પૃથ્વી આદિ, દશ પદમાંથી જીવો આવે છે
પૃથ્વી અપ આદિ નવ પદોમાં, તેડ વાડ ઉત્પન્ન થાય છે ૧૯
વિકલેન્દ્રિ દશ પદમાં આવે, દશ પદથી વિકલેન્દ્રિમાં જાય છે
ગમનાગમન ગર્ભજ તિર્યચોનું, સર્વ જીવોમાં થાય છે

दंडक प्रकरणनो पद्यानुवाद

मनुष्यो सर्वेमां जाय, तेउ वाउ विण मनुष्योमां जाय छे

३८-३९. वेद द्वार

त्रण वेद मनुष्य तिर्यचमां, देवमां पुरुष स्त्रीवेद छे २०

पांचे ऐकेंद्रिमां बितिचउरेंद्रिमां, नारकोमां नपुंसक वेद छे
कहुं अल्पबहुत्व पर्याप्त मनुष्य, बादराग्नि वैमानिक देव छे
भवनपति नारको व्यंतरो, ज्योतिषी देवो चउरिंद्रि छे

पंचेंद्रि तिर्यचो बेइंद्रि, तेइंद्रियो पृथ्वीकाय अप्काय छे २१

वाउकाय वनस्पतिकाय क्रमथी, जीवो एकेकथी अधिक छे
जिनदेवो मुज जीव अनंतीवार, दंडकोमां भमी पीडित छे

४०-४१. मोक्ष प्रार्थना

दंडकोमां भ्रमणथी भग्नहृदयी, दुःखित आपनो भक्त छुं

त्रण दंड विरहथी सुलभ मोक्षपद द्योने! शीघ्र दयापात्र छुं २२

४२. प्रशस्ति

जिनहंस मुनीश्वर राज्यमां, मुनि धवलचंद्रना शिष्य जे

गजसार मुनिए आत्महितकर, लखी आ विनति छे ते

बे हजार आडत्रीश अषाढ सुदि आठमे, मुंबईमां तारदेवमां

रची अचलगच्छपति गौतमनीतिगुणसूरि गूर्जर पद्यमां २३

इति दंडक प्रकरणनो पद्यानुवाद संपूर्ण

दंडक प्रकरण मूल

- नमिउं चउवीसजिणे, तस्सुत्तवियारलेसदेसणओ;
दंडगपएहिं ते च्चिय, थोसामि सुणेह भो भव्वा. १
- नेरईआ असुराई, पुढवाइ बेइंदियादओ चेव;
गब्भयतिरियमणुस्सा, वंतर जोइसिय वेमाणी. २
- संखित्तयरी उ इमा, सरीरमोगाहणा य संघयणा;
सन्ना संठाण कसाय, लेसिंदिय दु समुग्घाया. ३
- दिट्ठी दंसण नाणे, जोगुवओगोववाय चवण ठिई;
पज्जत्ति किमाहारे, सन्नी गई आगइ वेए. ४
- चउ गब्भ तिरिय वाउसु, मणुआणं पंच सेस तिसरीरा;
थावरचउगे दुहओ, अंगुलअसंखभागतणु. ५
- सव्वेसिं पि जहन्ना, साहाविय अंगुलस्सऽसंखंसो;
उक्कोस पणसयधणू, नेरइया सत्तहत्थ सुरा. ६
- गब्भतिरि सहसजोयण, वणस्सई अहियजोयणसहस्सं;
नर तेइंदि तिगाऊ, बेइंदिय जोयणे बार. ७

दंडक प्रकरण मूल

जोयणमेगं चउरिंदि, देहमुच्चत्तणं सुए भणिअं; वेउव्वियदेहं पुण, अंगुलसंखंसमारंभे.	८
देव नर अहियलक्खं, तिरियाणं नव य जोयणसयाइं; दुगुणं तु नारयाणं, भणियं वेउव्वियसरीरं.	९
अंतमुहुत्तं निरए, मुहुत्त चत्तारि तिरिय-मणुएसु; देवेसु अद्धमासो, उक्कोसविउव्वणाकालो.	१०
थावर सुर नेरइआ, अस्संघयणा य विगल छेवट्ठा; संघयणछग्गं गब्भय, नर-तिरिएसु वि मुणेयव्वं.	११
सव्वेसिं चउ दह वा सन्ना सव्वे सुरा य चउरंसा; नर तिरिय छ संठाणा, हुंडा विगलिंदि नेरइया.	१२
नाणाविह धय सूइ, बुब्बुय वण वाउ तेउ अपकाया; पुढवी मसूर चंदा-कारा संठाणओ भणिया.	१३
सव्वेवि चउकसाया, लेस-छग्गं गब्भतिरियमणुएसु; नारय तेऊ वाऊ, विगला वेमाणिय तिलेसा.	१४
जोइसिय तेउलेसा, सेसा सव्वेवि हुंति चउलेसा; इंदियदारं सुगमं, मणुआणं सत्त समुग्घाया.	१५

दंडक प्रकरण मूल

वेयण कसाय मरणे, वेउव्विय तेयए य आहारे;	
केवलि य समुग्घाया, सत्त इमे हुंति सन्नीणं.	१६
एगिंदियाण केवल, तेउ-आहारगविणा उ चत्तारि;	
ते वेउव्वियवज्जा, विगला-सन्नीण ते चेव.	१७
पण गब्भतिरिसुरेसु, नारय वाऊसु चउर तिय सेसे;	
विगल दु दिट्ठी थावर, मिच्छत्ति सेस तिय दिट्ठी.	१८
थावर बि तिसु अचक्खु, चउरिंदिसु तद्दुगं सुए भणिअं;	
मणुआ चउदंसणिणो, सेसेसु तिगं तिगं भणियं.	१९
अन्नाण नाण तिय तिय, सुरतिरिनिरए थिरे अनाणदुगं;	
नाणन्नाण दु विगले, मणुए पण नाण ति अनाणा.	२०
सच्चेअर मीस असच्चमोस, मण वय विउव्वि आहारे;	
उरलं मीसा कम्मण, इय जोगा देसिया समये.	२१
इक्कारस सुर निरए, तिरिएसु तेर पन्नर मणुएसु;	
विगले चउ पण वाए, जोगतियं थावरे होइ.	२२
ति अन्नाण नाण पण चउ-दंसण बार जिअलक्खणुवओगा;	
इय बारस उवओगा, भणिया तेलुक्कदंसीहिं.	२३

दंडक प्रकरण मूल

उवओगा मणुएसु, बारस नव निरय तिरिय देवेसु;	
विगलदुगे पण छक्कं, चउरिंदिसु थावरे तियगं.	२४
संखमसंखा समये, गब्भयतिरिविगलनारय सुरा य;	
मणुआ नियमा संखा, वणणंता थावर असंखा.	२५
असन्नि नर असंखा, जह उववाए तहेव चवणे वि;	
बावीस सग ति दसवास सहस्स उक्किट्ठ पुढवाई.	२६
तिदिणग्गि तिपल्लाऊ, नर तिरि सुर निरय सागर तिच्चीसा;	
वंतर पल्लं जोइस, वरिसलक्खाहियं पलियं.	२७
असुराण अहिय अयरं, देसूण दुपल्लयं नवनिकाये;	
बारसवासुणपणदिण, छम्मासुक्किट्ठ विगलाऊ.	२८
पुढवाई-दस-पयाणं, अंतमुहुत्तं जहन्न-आउठिई;	
दससहसवरिसठिइआ; भवणाहिवनिरयवंतरिआ.	२९
वेमाणिय जोइसिया, पल्लतयट्ठंस आउआ हुंति;	
सुरनरतिरिनिरएसु, छ पज्जत्ती थावरे चउगं.	३०
विगले पंच पज्जत्ती, छदिसिआहार होइ सव्वेसिं;	
पणगाइपये भयणा, अह सन्नितियं भणिस्सामि.	३१

दंडक प्रकरण मूल

चउविहसुरतिरिएसु, निरएसु य दीहकालिगी सन्ना;	
विगले हेउ वएसा, सन्नारहिया थिरा सव्वे.	३२
मणुआण दीहकालिय, दिट्ठीवाओवएसिया केवि;	
पज्जपणतिरिमणु अच्चिय, चउविह देवेसु गच्छंति.	३३
संखाउ पज्ज पणिंदि, तिरिय नरेसु तहेव पज्जत्ते;	
भूदगपत्तेयवणे, एएसु च्चिय सुरागमणं.	३४
पज्जत्तसंखगब्भय, तिरियनरा निरयसत्तगे जंति;	
निरय उवट्ठा एएसु, उववज्जंति न सेसेसु.	३५
पुढवी-आउ-वणस्सइ मज्झे नारयविवज्जिया जीवा;	
सव्वे उववज्जंति, नियनियकम्माणुमाणेणं.	३६
पुढवाइदसपएसु, पुढवी आऊ वणस्सई जंति;	
पुढवाइदसपएहि य, तेऊवाउसु उववाओ.	३७
तेऊवाऊ-गमणं, पुढवीपमुहंमि होइ पयनवगे;	
पुढवाइठाणदसगा, विगलाइतियं तहिं जंति.	३८
गमणागमणं गब्भय, तिरियाणं सयलजीवठाणेसु;	
सव्वत्थ जंति मणुआ, तेऊवाऊहिं नो जंति.	३९

दंडक प्रकरण मूल

वेयतिय तिरि-नरेसु, इत्थी पुरिसो य चउविहसुरेसु; थिरविगलनारएसु, नपुंसवेओ हवइ एगो.	४०
पज्जमणु-बायरग्गि, वेमाणिय-भवण-निरय-वंतरिया; जोइस-चउ पणतिरिया, बेइंदि तेइंदि भू आऊ.	४१
वाउ वणस्सइ च्चिय, अहिया अहिया कमेणिमे हुंति; सव्वेवि इमे भावा, जिणा! मए णंतसो पत्ता.	४२
संपइ तुम्ह भत्तस्स, दंडगपयभमणभग्गहिययस्स; दंडतियविरय सुलहं, लहु मम दिंतु मुखपयं.	४३
सिरि-जिणहंस मुणीसर रज्जे सिरि-धवलचंदसीसेण; गजसारेण लिहिया, एसा विन्नत्ति अप्पहिया.	४४

इति दंडक प्रकरण संपूर्ण

महादण्डक स्तोत्र अपरनाम **पर्यायाल्पबहुत्वविचार स्तवन**

भीमे भवंमि भमिओ जिणिंदआणाइवज्जिओ जाइं	
जिअअप्पबहुट्ठाणाइं विन्नविस्सामि ताइं अहं	१
गब्भयमणुया थोवा संखगुणा थी असंखगुण दुन्नि	
बायरपज्जग्गि अणुत्तरा सुरा सत्तसंख इमे	२
उवरिम मज्झिम हिट्ठिम अचुया रण पाणया णय सुरा य	
चउदस असंख माघवइ मघा सहसार महसुक्का	३
रिट्ठा लंतक अंजण बंभय वालुय महिंद सणकुमरा	
सक्करपह मुच्छिमनर ईसाणसुरा य अह तिन्नि	४
ईसाणदेवि सोहमजुअल- संखा असंख भवणवई	
तद्देवी संखगुणा असंख रयणपह खगपुरिसा	५
संखा खयरी थल- जलयर- वंतर- जोइसाण- चउ जुअलं	
कीवा नह थल जलयर पजत्त चउरिंदिया तेर	६
पज्ज पण बिय तिइंदिय अहिया अस्संखऽपज्ज पंचिदी	
अहिया अपज्ज चउ तिय बिइंदि बारस असंखे इमे	७

महादंडक स्तोत्र

बायरपज्जपरित्ता निगोअ भू दग समीर तह अपज्जा	
थूलगि परित्त निगोअ पुढवि जल पवण सुहमग्गी	८
सुहुमा अपज्जभू वारि वाउ अहिया पज्जगि संखगुणा	
भू जल निल अहिअ निगोअ अपज्ज असंख पज्ज संखा	९
अभविय परिवडिया सिद्ध पज्जबायरवणा अणंतगुणा	
बायरपज्जत्तहिया अपज्जबायरवण असंखा	१०
बायर अपज्ज० बायर अहिया अस्संख सुहुम अपज्ज वणा	
सुहुम अपजत्त अहिया संखा सुहुमवणपज्जत्ता	११
अहिआ पज्जसुहुमा सुहुम भविय णंत वणि गिंदि तिरि मिच्छा	
अविरय कसाय छउमा सजोगि संसारि सब्वजिया	१२
गुणतीसअंकतुल्ला मणुआ तेसि नरअट्ठवीसंसे	
इगरूवूण जहन्ना सेसा इत्थी उ गब्भभवा	१३
किंचूणावलिघणसमयरासितुल्ला उ बायरपज्जग्गी	
णुत्तरसुराइ अट्ठ उ खित्तपलोवम असंखंसे	१४
माघवयाई तेरस कमसो सेढी असंखभोगिणं	
सतरस ईसाणाई असंखसेढिप्पएससमो	१५

महादंडक स्तोत्र

तिगुणा तिरुवअहिआ सगवीसगुणा उ सत्तवीसहिया	
बत्तीसगुणा बत्तीस अहिअ तिरिनरसुरत्थि कमा	१६
कीवखयराइसत्तसु अंगुलसंखं सपयरसेढिहरे	
अपजपणिंदादट्ठसु अंगुलअस्संखभागो अ	१७
अस्संखपयरतुल्ला बायरपज्जत्तवाउकाया य	
बायरअपज्जजलणाइ सोल अस्संखलोगसमा	१८
अभवियचउत्थणंते पंचमि सम्माइ परिवडिय सिद्धा	
सेसा अट्ठमणंते पजथूलवणाइ बावीसं	१९
इय महदंडमसइं भमिओणुत्तरपयत्थसिद्धि विणा	
संपइ तुह आणठिओ सामि अणुत्तरपयं देसु	२०
समाप्तमिदं महादण्डकस्तोत्रापरपर्यायाल्पबहुत्वविचारस्तवनम्	

दंडक प्रकरण अंगेनी कृतिओजी सूचि

कृति नाम	कर्ता नाम
दंडक प्रकरण	गजसार
दंडक प्रकरण-(सं.)टीका	समयसुंदर
दंडक प्रकरण-(सं.)टीका	रूपचंद्र
दंडक प्रकरण-(सं.)टीका	अज्ञात जैनश्रमण
दंडक प्रकरण-(सं.)स्वोपज्ञ अवचूरि	गजसार
दंडक प्रकरण-(सं.)अवचूरि	अज्ञात जैनश्रमण
दंडक प्रकरण-(गु.)विवेचन	मलयकीर्तिविजय
दंडकप्रकरण-(गु.)विवेचन	अमृतलाल पुरषोत्तमदास
दंडकप्रकरण-(गु.)विशेषार्थ	चंदुलाल न्हानचंद
दंडकप्रकरण-(हिं.)शब्दार्थ	जीत मुनिजी
दंडकप्रकरण-(गु.)विवेचन	नरवाहनसूरि
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)बालावबोध	अज्ञात जैनश्रमण
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)बालावबोध	अज्ञात जैन
दंडकप्रकरण-(मा.गु.)टबार्थ	नृसिंह

दंडक प्रकरण अंगेनी कृतिओनी सूचि

दंडक प्रकरण-(मा.गु.)टबार्थ	हितरूचि
दंडकप्रकरण-(मा.गु.)टबार्थ	केशरसागर
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)टबार्थ	अज्ञात जैनश्रमण
दंडक प्रकरण-(सं.)टबार्थ	सोमशिष्य
विचारषट्त्रिंशिका-(मा.गु.)टबार्थ	भाग्यधीर
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)टबार्थ	श्रीतिविजय
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)टबार्थ	भुवनकीर्ति
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)१२३द्वारयंत्र	अज्ञात जैन
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)कोष्टक	अज्ञात जैनश्रमण
दंडकप्रकरण पदार्थ संग्रह	हमचंद्रसूरि
२४ दंडक विचार	अज्ञात जैनश्रमण
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)टबार्थ	ऋद्धिसागर
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)टबार्थ	जविजय
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)टबार्थ	भाग्यविजय
दंडक प्रकरण-(मा.गु.)पद्यानुवाद	ज्ञानसार
दंडक प्रकरण-(हिं.)विशेषार्थ	अमितयशविजयजी म.

दंडक प्रकरण अंगेनी कृतिओनी सूचि

दंडकना २९ द्वार सज्झाय	पद्मविजय
दंडक कथा	अज्ञात जैनश्रमण
दंडकना गतागतिना छूटा बोल	अज्ञात जैनश्रमण
दंडकना २४ द्वार गर्भित वीर स्तवन	अज्ञात जैनश्रमण
दंडकना ३६ बोल विचार	अज्ञात जैनश्रमण
दंडकना त्रीस द्वार बोल	अज्ञात जैनश्रमण
दंडक द्वारनुं स्तवन	धर्मसी

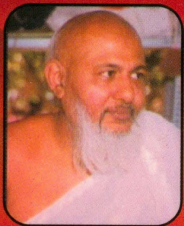
[illegible]

શ્રી ચારિત્રરત્ન ફા. ચે. ટ્રસ્ટના પ્રકાશનો

- ➔ 500 પૂજનપ્રતો
- ➔ 135 6 ભાષાના કથાગ્રન્થો (અપ્રાપ્ય)
- ➔ 350 અપ્રગટ ગ્રન્થો હસ્તપ્રતોમાંથી લખાઈ ગયા છે
- ➔ 45 આગમગ્રન્થો (અપ્રાપ્ય)
- ➔ 120 સામયિકમાં સ્વાધ્યાય કાવ્યકૃતિઓ
(ક્રમસર છપાય છે)
- ➔ 25 અચલગચ્છેશ પૂ. આ. કલ્યાણસાગરસૂરિ
તથા પૂ. આ. વિદ્યાસાગરસૂરિ રચિત સ્તોત્ર
આધારે ટંકાન્વય-દંડાન્વય
- ➔ 75 પૂ. અચલગચ્છેશ તથા આચાર્ય મ.,
સાધુ ભગવંતના સંસ્કૃતમાં જીવનચરિત્રો

શ્રી ચારિત્રરત્ન ફા. ચે. ટ્રસ્ટ તરફથી ૨૫૦૦ ગ્રન્થો પ્રકાશિત કરવાની ભાવના છે. હાલ ૧૨૫૦ ગ્રન્થોની ફાલક આપી છે. લેખક 'શ્રી પાર્શ્વ' નું સાહિત્ય ક્રમસર પ્રકાશિત કરવાની ભાવના છે.

॥ ઉદયો ભવતુ સર્વેષામ્ ॥

શ્રી ગુણસાગર સૂરીશ્વરજી ને.સા.નો સખોદરજીનો પરિવાર

